

בית משפט לענייני משפחה בבאר שבע

א"פ 3243-05-20

תיק חיצוני: סוג זיהוי צד א'

בפני : כב' הנשיא, השופט אלון גביזון

המבקש פלוני

ע"י ב"כ עו"ד אלימלך

נגד

המשיבים 1. בנק הפועלים בע"מ
ע"י ב"כ עו"ד שריר-הראל2. ב"כ היועץ המשפטי לממשלה - האפוטרופוס הכללי
ע"י ב"כ עו"ד בדארנה

בעניין: XXX

חקיקה שאוזכרה:

חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962: סע' 44, 68 א'
 חוק בית המשפט לענייני משפחה, תשנ"ה-1995: סע' 1(6), 6(ג), 6(ו), 6ה, 16
 חוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984: סע' 40(1), 76

מיני-רציו:

* בן שמונה כאפוטרופוס על ענייניה הרפואיים והרכושיים של אמו, בקש להורות לבנק בו מתנהל חשבונה של אמו, להנפיק עבורו כרטיס אשראי וכן לאפשר לו לבצע בחשבון פעולות באמצעות האינטרנט וזאת חרף התנגדות הבנק בנימוק שחשבון אפוטרופסות מטיל על הבנק חובת אמון וזהירות מוגברת שלא מאפשרים את המבוקש. ביהמ"ש קובע כי עמדת הבנק אינה עולה בקנה אחד עם התקופה בה אנו חיים. על כל הבגים להתאים עצמם למתן שירותים מקוונים גם לבעלי חשבונות אפוטרופסות, וזאת כמובן בכפוף לבדיקה פרטנית ובמקרים המתאימים, תוך הבנה כי הדבר בסופו של יום יסייע לא רק לאפוטרופסים אלא גם לבעלי החשבונות.

* בנקאות – חשבונות בנק – חשבון אפוטרופסות

* בנקאות – יחסי בנק-לקוח – חובת הבנק

* כשרות משפטית ואפורופסות – אפורופוס – פעולותיו

* בתי-משפט – סמכות – בית-המשפט לענייני משפחה

בקשת המבקש, האפורופוס על ענייניה הרפואיים והרכשיים של אמו הסובלת מאלצהיימר ודמנציה, להורות לבנק הפועלים, בו מתנהל חשבונה של אמו, להנפיק עבורו כרטיס אשראי וכן לאפשר לו לבצע בחשבון פעולות באמצעות האינטרנט וזאת חרף הגדרת החשבון כחשבון אפורופסות. לטענתו, הבנק סרב לאמור והוא נדרש לבצע פעולות בחשבון האם באמצעות משלוח פקסים או הגעה פיזית לבנק. המבקש ציין כי דבר זה חוטא לצו האפורופסות ולאמון שניתן בו, ואף מקשה עליו את טיפולו באמו. לטענת הבנק בימ"ש זה נעדר סמכות עניינית לדרון בבקשה. לגופה של בקשה טען הבנק כי חשבון של אדם שמונה לו אפוט' הוא חשבון מיוחד, ומאחר והוא מנוהל על ידי האפורופוס עבור בעל החשבון, אזי מוטלות על הבנק חובת אמון וזהירות מוגברת. יכולת הבנק לפקח אחר שימושים הנעשים בחשבונות שכאלה בערוצים דיגיטליים או בכרטיסי אשראי הנה מוגבלת ולכן אין באפשרותו להתיר את המבוקש. יודגש כי סירובו של הבנק הינו סירוב כללי וכיחס לכלל החשבונות של לקוחות להם מונה אפורופוסים; האפורופוס הכללי נתן הסכמתו לבקשה לאחר שבחן אותה בכובעו כמפקח על פעולות האפורופוס, ולאחר שמצא כי המבקש ראוי לאמון הכרוך בניהול חשבון האם באמצעות כרטיס אשראי ופעולות אינטרנטיות, וכי "סל המחיה" של האם מאפשר זאת.

ביהמ"ש לענייני משפחה קיבל את הבקשה מהטעמים הבאים:

ראשית נקבע כי לביהמ"ש לענייני משפחה הסמכות לדרון בבקשה. סעיף 1(6) (ג) לחוק ביהמ"ש לענייני משפחה, קובע את סמכותו של ביהמ"ש לענייני משפחה לדרון בתובענות הנובעות ו/או הנגזרות מהעניינים המפורטים בחוק הכשרות המשפטית והאפורופסות, כאשר לצורך הקניית סמכות לדרון בתביעות מכח חוק זה אין תובה כי הצדדים להליך יהיו בני משפחה; ברי כי גם מכוח סעיף 6(ו) לחוק בתי המשפט לענייני משפחה יכול ביהמ"ש לענייני משפחה לצרף צדדים אשר נחוצים לצורך בירור התובענה, אף אם הם אינם בני משפחה; בענייננו, הן האפורופוס הכללי והן הבנק, הגם השוני, גיבשו את עמדתם לבקשת המבקש בראי העובדה כי עסקינן בחשבון בנק של אדם לו מונה אפורופוס. לכן הטריבונל הנכון לדרון בטענות הצדדים הינו ביהמ"ש לענייני משפחה לו הידע והמומחיות בתחום האפורופסות; משהיסוד "הבנקאי/אזרחי" בהתנגדות הבנק הינו משני והיסוד "האפורופסי" הינו העיקרי, קמה לביהמ"ש לענייני משפחה הסמכות לדרון בתובענה מכוח חוק הכשרות המשפטית והאפורופסות; סמכותו של ביהמ"ש לענייני משפחה לדרון בבקשה מקורה אף בסעיף 68א לחוק הכשרות המשפטית והאפורופסות.

לגופה של בקשה, כאמור, הבקשה נבחנה על ידי מחלקת הפיקוח שבאפורופוס הכללי ונמצא כי יש לאשרה. התנגדותו הכללית והעקרונית של הבנק להנפקת כרטיס אשראי ולביצוע פעולות אינטרנטיות בחשבון אפורופוסות אינה עולה בקנה אחד עם התקופה בה אנו חיים עת מגפת הקורונה מצרה גם את תנועותיהם של האפורופוסים, וכאמור לא נבחנה באופן ספציפי ביחס למבקש. כמו כן, עמדת הבנק

אינה מתיישבת עם התהליך המואץ של בנקים לסגור את סניפיהם הפיזיים לטובת בנקאות מקוונת – אינטרנטית.

על כל הבנקים להתאים עצמם למתן שירותים מקוונים גם לבעלי חשבונות אפוטרופוסות, וזאת כמובן בכפוף לבדיקה פרטנית ובמקרים המתאימים, תוך הבנה כי הדבר בסופו של יום יסייע לא רק לאפוטרופוסים אלא גם לבעלי החשבונות.

הקושי המנטלי והפיזי הכרוך בטיפול בהורה דימנטי הינו ברור ובבחינת "ידיעה שיפוטית" של ביהמ"ש למשפחה. משהבנק לא מצא כל פסול בהתנהלותו של המבקש עד כה, ומשמחלקת הפיקוח שבמשרד האפוטרופוס הכללי בחנה הבקשה ומצאה אותה ראויה, לא נמצאה כל סיבה שלא להיעתר לבקשה ובאופן זה להקל על המבקש בניהול חשבון האם.

שלילה גורפת של מתן שירותים בנקאיים מאוכלוסייה רחבה, ובכלל זה אימו של המבקש, רק בשל "חובת הנאמנות והזהירות המוגברת והצורך בפיקוח ובקרה", אינה סבירה ולמצער מפלה, שכן יש להניח כי בידי הבנק האמצעים הכספיים והיכולת הטכנולוגית ליתן השירותים המבוקשים תוך ביצוע התאמות לחשבון אפוטרופוסות. כך לדוגמה וביחס לכרטיס אשראי, ניתן להגביל את מסגרת כרטיס האשראי באופן שלא תעלה על גובה "סל המחיייה", מחציתו או כל סכום אחר. כך לדוגמה וביחס לפעולות אינטרנטיות, ובנוסף להגבלת סכום הפעולה, ניתן ליצור מנגנון מחשוכי לביצוע פעולות "מושהות ומותנות" בקבלת אישור נציג הבנק שיינתן כעבור 48 שעות לאחר בדיקה.

יתרה מכך, ביהמ"ש סבור כי דווקא לניהול חשבון אפוטרופוסות באמצעות כרטיס אשראי והוראות אינטרנטיות, להבדיל ממשכת מזומנים מבנקט או מסניף הבנק, יש יתרון משמעותי בפיקוח על מלאכתו של האפוטרופוס.

לפיכך, משנמצא כי הפעולות המבוקשות עולות בקנה אחד עם טובת אימו של המבקש, ביהמ"ש נעתר לבקשה.

הואיל והחלטה זו מחייבת היערכות מתאימה של הבנק, ובכלל זה קביעת מסגרת האשראי, קביעת סכום הפעולה האינטרנטית, הערכות טכנולוגית – מחשובית ומנגנון בקרה, ניתנה לבנק אורכה עד ליום 01.05.21 להודיע כיצד בכוונתו ליישם החלטה זו.

החלטה

החלטה זו עניינה בקשת המבקש, האפוטרופוס על עניינה הרפואיים והרכושיים של אמו הגב' ב' (להלן: "הגב' ב'"), להורות למשיב 1 – בנק הפועלים סניף XXX (להלן: "הבנק") להנפיק כרטיס אשראי ולאפשר ביצוע פעולות אינטרנטיות בחשבונה של הגב' ב', וזאת חרף הגדרת החשבון כחשבון אפוטרופוסות.

רקע עובדתי ודיוני:

1. גב' ב' ילידת XXX, אלמנה ואם לחמישה ילדים, ובהתאם לתעודת רופא מיום 11.05.20 מאובחנת כסובלת ממחלת אלצהיימר ודמנציה.
- ביום 24.06.2020 מונה המבקש לאפוטרופוס על ענייניה הרפואיים, האישיים והרכשיים של אמו-הגב' ב', וזאת למשך 12 חודשים, ובהחלטתי מיום 12.11.2020 מונה המבקש לאפוטרופוס קבוע.
2. ביום 11.08.2020 הוגשה על ידי המבקש "בקשה למתן הוראות לבנק" בה עתר להורות לבנק בו מתנהל חשבונה של אמו, להנפיק כרטיס אשראי וכן לאפשר לו לבצע בחשבון פעולות באמצעות האינטרנט.
- בבקשתו הנ"ל ובתגובתו המשלימה מיום 02.11.20 טען המבקש כי מעת שמונה לאפוטרופוס על ענייניה הרכשיים של אמו, הבנק לא מאפשר לו לעשות שימוש בכרטיס אשראי ולבצע פעולות באינטרנט, והוא נדרש לבצע פעולות בחשבון האם באמצעות משלוח פקסים או הגעה פיזית לבנק. המבקש ציין כי דבר זה חוטא לצו האפוטרופסות ולאמון שניתן בו, ואף מקשה עליו את טיפולו באמו.
- לשיטתו יש להורות לבנק לאפשר לו להתנהל בעילות וזאת לטובת אמו תוך שציין כי אף האפוטרופוס הכללי ובנק ישראל מצאו כי יש לאפשר הקלות בתפעול חשבונות מעין אלה.
3. הבנק בתגובתו מיום 26.08.20 התנגד לבקשה וטען כי חשבונו של אדם שמונה לו אפוטרופוס הינו חשבון מיוחד בו האפוטרופוס פועל בחשבון שאינו שלו ואינו זכאי לכספים שבו, ומשכך על הבנק מוטלות חובות אמון וזהירות מוגברת, כאשר מתן אפשרות של שימוש באשראי וביצוע פעולות באינטרנט עלולים להביא לפגיעה בחובות אלה, שכן הבנק לא יוכל למנוע פעולות שייתכן וייעשו שלא כחוק.
- חובות הזהירות במקרה של חשבון האפוטרופסות מחייבת את הבנק להקטין את הסיכונים הקיימים בניהול חשבון מעין זה תוך קיום מערך פיקוח הדוק יותר.
4. ב"כ היועמ"ש בתגובתו מיום 21.09.20 טען כי אינו מתנגד למבוקש על ידי המבקש וזאת לנוכח הודעת בנק ישראל מיום 30.03.20, ולאחר שהמבקש המציא למחלקת הפיקוח שבאפוטרופוס הכללי את המסמכים הנדרשים ואלו נמצאו תקינים.
5. לנוכח עמדות הצדדים נקבעה הבקשה לדיון ליום 29.11.20. במסגרת הדיון הועלתה מיוזמת ביהמ"ש שאלת סמכותו העניינית של בימ"ש זה לדון בבקשה, והצדדים התבקשו להגיש סיכומיהם בשאלה זו.

- המבקש הגיש סיכומיו ביום 20.12.20.
 הבנק הגיש סיכומיו ביום 20.12.20.
 ב"כ היועמ"ש הגיש סיכומיו ביום 27.12.20.

טענות המבקש:

6. לשיטת המבקש לבית המשפט לענייני משפחה הסמכות העניינית לדון בבקשה שעניינה מתן הוראות לבנק ובכלל זה הנפקת כרטיס אשראי וביצוע פעולות אינטרנטיות וזאת מכוח חוק הכשרות המשפטית והאפוט' התשכ"ב - 1962 (להלן: "חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות").
7. התנגדות הבנק קיימת רק משום שמדובר באדם שמונה לו אפוטרופוס ובשל קשיים טכניים כביכול.
- השיקולים הטכניים של הבנק, המונעים ממנו כביכול ליתן השירות המבוקש גם לחשבון אפוטרופסות, הם שיקולים ארכאיים ומיושנים, ובוודאי שאינם הופכים את הבנק לצד ישיר להליך.
8. הסעד המבוקש דומה להליך טכני שעניינו יישום צו/החלטה על ידי צד ג', בדומה לרישום עיקול, הנפקת דרכון וכו', והבנק הינו צד פורמלי בלבד.
- אכן גם כאשר מעמדו של הבנק הנו כמשיב פורמאלי / מחזיק / צד ג', עדיין עומדות לו הזכויות להתנגד על פי דין תוך שמירה על האינטרסים שלו, אך התנגדות זו צריכה להתברר במסגרת התובענה העיקרית ובפניי בית המשפט לענייני משפחה.
9. המבקש הפנה לסעיף 44 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות המורה כי:
- "בית משפט רשאי, בכל עת, לבקשתו של האדם שמונה לו אפוטרופוס... לתת לאפוטרופוס הוראות בכל עניין הנוגע למילוי תפקידו. וכן רשאי בית המשפט, לבקשת האפוטרופוס, לאשר פעולה שעשה".
- הסעד המבוקש הנו בבחינת העניינים הנוגעים למילוי תפקידו של המבקש כאפוטרופוס על אמו, מקום שהבנק הוא רק "צינור" וכלי שאמור לסייע בניהול ענייניה הכלכליים של האם.
10. את תחומי הסמכות של בית המשפט למשפחה, ובכלל זה הסמכות הקנויה לבית המשפט מכוח סעיף 44 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות יש לפרש על פי גישה מרחיבה.

11. אין ספק שכאשר הצדדים להליך הם המבקש והאפו"ט הכללי, הסמכות הייחודית מוקנת לבית המשפט למשפחה. אין זה סביר כי רק בשל העובדה שהאפו"ט הכללי הסכים לסעד המבוקש, הסמכות מופקעת מבית המשפט לענייני משפחה ומוקנת לבית משפט אחר.
12. התנגדותו של הבנק לסעד המבוקש הנה רלוונטית רק לחשבון שמונה לו אפו"ט ואין מדובר בטענות בנקאיות כלליות שמקורן נעוץ בשיקול דעת הבנק, כאלו שמצריכות ידע בתחום הבנקאות.
- הטענות אשר הועלו על ידי המבקש, תגובת ב"כ האפו"ט הכללי ותגובת הבנק מצריכות הכרעה של בית משפט זה ביושבו כטריבוטל מקצועי בענייני משפחה וכדי להגן על זכויות האדם שמונה לו אפו"ט.
13. סמכותו של בית משפט לענייני משפחה לדון בסעד שבתיק זה, הנה גם מכוח סעיף 6 לחוק בתי המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995 ולחילופין מכוח סעיף 6 לחוק בתי המשפט לענייני משפחה את סמכותו לדון בבקשה.
- אין זה סביר כי עם צירופו של הבנק כבעל דין דרוש מכוח הסעיפים לעיל "יאבד" בית המשפט לענייני משפחה את סמכותו לדון בבקשה.
- לחילופי חילופין יכול וסמכותו של בית המשפט לענייני משפחה מוקנית לו מכוח סעיף 76 לחוק בתי המשפט התשמ"ד – 1984 – סמכות נגרות.
14. עוד הוסיף המבקש כי לא מן הנמנע כי הבנק בהחלטתו שלא להיעתר לבקשה נטל לעצמו סמכויות שלא הוקנו לו מלכתחילה, שהרי בעניינו של אדם שמונה לו אפו"ט הסמכות באם לאשר פעולות נתונה לבית המשפט לענייני משפחה בלבד. הבנק בהנחיותיו הפנימיות (בניגוד להמלצת המפקח על הבנקים) מצר במידה כזו או אחרת תן את צעדיו וסמכותיו של האפו"ט הכללי והן את של בית המשפט לענייני משפחה.
15. המבקש ער לרצונו של הבנק להגן על בעלי חשבון להם מונו אפוטרופסים, אולם במקרה דנן על הבנק לאפשר לו להתנהל ביעילות לטובת אמו מבלי להכביד על חיי השגרה שממלא בימי הקורונה ובתוך הטיפול האינטנסיבי באם, הופכים מורכבים עד בלתי אפשריים.

טענות הבנק

16. לטענת הבנק בית משפט זה נעדר סמכות עניינית לדון בבקשה, שכן מכוח הוראות חוק הכשרות לא ניתן ליתן הוראות כנגד צד שלישי.
17. הבנק הפנה לפסק דינו של מותב זה בת"ע (ב"ש) 21735-03-15 בנק מזרחי טפחות נ' עזבון המנוחה (פורסם בנבו, 04.08.15) לפיו:
 "כאשר היסוד הדומיננטי בסכסוך הנו בעל אופי אזרחי – חוזי, אין המדובר בתובענה שהנה בתחום מומחיותו, מקצועיותו וייחודו של בית המשפט לענייני משפחה, ועל כן יש לברר תובענה כזו בבית משפט אזרחי".
 בעניינינו היסוד הדומיננטי הנו אזרחי – בנקאי ומשכך הסמכות הנה לבית המשפט האזרחי ולא לבית המשפט לענייני משפחה. לא די בכך שעסקינן בכספי אדם שמונה לו אפוטי' כדי שהסמכות תהא לבית המשפט לענייני משפחה.
18. מטרת הבקשה למתן ההוראות היא להקל על האפוטי' בביצוע תפקידו ואין עניינה בהגנה על גב' ב', ומשכך הבקשה אינה תוסה תחת חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות.
19. הדרך היחידה העומדת בפני המבקש לעתור ל"מתן הוראות לבנק" היא להגיש תובענה כנגד הבנק. לצורך כך, על המבקש לקבל, בשלב ראשון, את אישור בית המשפט לענייני משפחה להגשת תובענה כאמור לבית המשפט האזרחי המוסמך. ככל שיינתן האישור כאמור, רק אז יוכל המבקש להגיש תובענה מתאימה כנגד הבנק בבית המשפט המוסמך (שעל פניו תהא נתונה לבית המשפט המחוזי מכוח סמכותו השיעורית בהתאם לסעיף 40 (1) לחוק בתי המשפט).
20. לגופה של בקשה טען הבנק כי חשבון של אדם שמונה לו אפוטי' הוא חשבון מיוחד, ומאחר והוא מנוהל על ידי האפוטרופוס עבור בעל החשבון, אזי מוטלות על הבנק חובת אמון וזהירות מוגברת.
- מטבע הדברים יכולת הבנק לפקח אחר שימושים הנעשים בחשבונות שכאלה בערוצים דיגיטליים או בכרטיסי אשראי הנה מוגבלת.
21. הבנק הוסיף כי הוא מאפשר לאפוטרופוסים, לרבות המבקש, לפעול בחשבון במגוון ערוצי שירות לצורך ביצוע משיכות ותשלומים גם ללא צורך בהגעה לסניפי הבנק, בין היתר בשיקים, הרשאות לחיוב חשבון, העברת הוראות באמצעות שירותי פקס או לכתובת מייל

- ייעודית. למבקש הונפק כרטיס חיוב (בנקט) באמצעותו הוא יכול למשוך מזומנים ולקבל מידע על החשבון באמצעות האינטרנט.
22. לשיטתו בפעולות המבוצעות באמצעות כרטיס אשראי אין באפשרות הבנק לוודא כי הפעולות נעשות בהלימה לחוק הכשרות המשפטית והאפו"ט, לטובת מי שמונה לו אפו"ט, ושלא בניגוד עניינים. בכך עלול הבנק להימצא כמי שפועל בניגוד לחובות המוטלות עליו ולהיות מחוייב בתשלום נזקיו של האדם שמונה לו אפו"ט.
- השימוש בכרטיס אשראי כרוך במתן אשראי, כאשר על פי דין לא מוטלת עליו החובה להעמיד אשראי, ובכלל זה בדרך של הנפקת כרטיס אשראי בנקאי. עניין זה מסור לשיקולו הבלעדי של הבנק. נטילת אשראי אינה פעולה הנכללת אוטומטית בגדר סמכויות הייצוג של אפו"ט, בין היתר, משום שהיא אינה פעולה רגילה שעל האפו"ט לבצע.
- נכון להיום מערכות הבנק מתוכננות ופועלות מתוך כוונה להגן על האדם שמונה לו אפו"ט ולמנוע סיכונים כאמור.
23. הבנק מצא להדגיש כי אין בעמדתו חלילה כל כוונה לפגוע בשמו הטוב של המבקש או לערער על יושרו, שכן עמדתו הנה עמדה למעשה עקרונית הנכונה לבעלי חשבונות להם מונה אפו"ט ומקורה בהעדר יכולתו של הבנק ליתן אשראי ולקבוע ולמנוע פעולות שנעשות שלא כדין.
24. הבנק הטעים כי הוא רואה חשיבות רבה ליתן מענה לביצוע פעולות מרחוק גם לאוכלוסיות אשר לגביהן ישנם חסמים מסוימים כדוגמאת אפטרופוסים, על אחת כמה וכמה עקב משבר הקורונה הפוקד את הארץ. לפיכך, הבנק החל זה מכבר לבחינה של יצירת תשתית להעמדת תנאים נוספים שיאפשרו לאפו"ט, במקרים המתאימים, לפעול מרחוק.
- טענות ב"כ האפטרופוס הכללי:**
25. לטענת האפטרופוס הכללי לבית המשפט לענייני משפחה הסמכות העניינית לדון בבקשה שבתיק זה, וזאת גם מכוח סעיף 68א' לחוק הכשרות אשר מעניק לבית המשפט סמכות רחבה לנקוט באמצעים זמניים או קבועים הנראים לו לשמירת ענייניו של אדם שמונה לו אפטרופוס.

26. ב"כ האפוטרופוס הכללי הפנה לנייר העמדה של האפוטרופוס הכללי - עורכת הדין סיגל יעקובי מיום 07.06.20 שעניינו כרטיסי חיוב בחשבונות אפוטרופוסות. אומנם בנייר העמדה לא הוטלה חובה על הבנקים לעשות כן, אולם רוח הדברים ברורה, ועל הבנקים לפעול ולהנגיש החשבונות להם מונו אפוטרופסים.

מאחר ועניינה של הבקשה דנן אופן ניהול חשבון הבנק של גב' ב', לרבות אישור מתן אשראי עד לגובה סל מחיה כפי שמפורט בנייר העמדה של האפוטרופוס הכללי, הרי שהסמכות מוקנית לבית המשפט לענייני משפחה.

27. לגופה של הבקשה הצטרף האפוטרופוס הכללי לבקשת המבקש, וזאת כאמור לאחר שהעניין נבחן על ידי מחלקת הפיקוח שבאפוטרופוס הכללי.

דיון והכרעה:

28. לאחר שעיינתי בטענות הצדדים בשאלת הסמכות, סבורני כי לבית המשפט לענייני משפחה הסמכות לדון בבקשה שבתיק זה, ואבהיר.

29. סעיף 1(6) (ג) לחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995, קובע את סמכותו של בית המשפט לענייני משפחה לדון בתובענה שעניינה "חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות תשכ"ב-1962 ובכללה זכויות משמורת, חינוך, ביקור, הבטחת קשר בין קטין להורו או יציאת קטין מן הארץ".

בסעיף 1(6) (ג) לחוק מכוון המחוקק לתובענות הנובעות ו/או הנגזרות מהעניינים המפורטים בתוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות, כאשר לצורך הקניית סמכות לדון בתביעות מכח תוק זה אין חובה כי הצדדים להליך יהיו בני משפחה.

ברי כי גם מכוח סעיף 6(ו) לחוק בתי המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995 יכול בית המשפט לענייני משפחה לצרף צדדים אשר נחוצים לצורך בירור התובענה, אף אם הם אינם בני משפחה.

30. המבקש עתר לביצוע פעולות בחשבון הבנק של אימו (הנפקת כרטיס אשראי וביצוע פעולות אינטרנטיות).

האפוטרופוס הכללי נתן הסכמתו לבקשה לאחר שבחן אותה בכובעו כמפקח על פעולות האפוטרופוס, ולאחר שמצא כי המבקש ראוי לאמון הכרוך בניהול חשבון האם באמצעות כרטיס אשראי ופעולות אינטרנטיות, וכי "סל המחיה" של האם מאפשר זאת.

הבנק סירב לבקשה בטענה כי עת עסקינן בחשבון של אדם שמונה לו אפוטרופוס, חלות עליו חובת זהירות ואמון מוגברת ולפיכך עליו לנקוט במשנה זהירות ביחס לפעולות המבוצעות בחשבון, ואין באפשרותו להתיר את המבוקש.

יודגש כי סירובו של הבנק הינו סירוב כללי וביחס לכלל החשבונות של לקוחות להם מונו אפוטרופסים, ולא נטען על ידו כל טענה ספציפית ביחס לגב' ב', לחשבונה או למבקש.

הינה איפוא, הן האפוטרופוס הכללי והן הבנק, הגם השוני, גיבשו את עמדתם לבקשת המבקש בראי העובדה כי עסקינן בחשבון בנק של אדם לו מונה אפוטרופוס.

טענות הצדדים, ובכלל זה טענות הבנק, אינם רלוונטיות לחשבון של אדם אחר שלא מונה לו אפוטרופוס, ולכן הטריבונול הנכון לדון בטענות הצדדים הינו בית המשפט לענייני משפחה לו הידע והמומחיות בתחום האפוטרופסות.

31. מקובלת עלי עמדת ב"כ המבקש כי סירובו של הבנק להעתר לבקשה אינה נעוצה בהיבט "הבנקאי-אזרחי", וכי עיקרה בעובדה כי עסקינן בחשבון אפוטרופסות.

משהיסוד "הבנקאי/אזרחי" בהתנגדות הבנק הינו משני והיסוד "האפוטרופסי" הינו העיקרי, קמה לבית המשפט לענייני משפחה הסמכות לדון בתובענה מכוח חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות.

32. אינני מקבל את עמדת הבנק כי הבקשה אינה חוסה תחת חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות שכן מטרתה להקל על המבקש ולא על גב' ב'.

בקשתו של המבקש מטרתה להקל על מלאכת המבקש בניהול ענייניה של אמו, ומשכך הקלה על המבקש כמוה כהקלה על האם.

יתרה מזו, ברי כי הפעולות שנאלץ המבקש לבצע כיום בחשבון הבנק של אמו בצורה ארכאית, גוזלת ממנו זמן רב ויקר אשר יכול והיה מופנה לטובת טיפול נוסף באם.

33. אינני מקבל את עמדת הבנק כי על המבקש לפעול בשני שלבים, ראשית להגיש בקשה מכוח סעיף 44 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות תוך צירוף האפוטרופוס הכללי בלבד, ולאחר קבלת אישור בית המשפט להגיש בקשה נוספת לבית המשפט האזרחי המוסמך.

סוברני כי עמדתו זו של הבנק, לא רק שתכביד שלא לצורך הן על בעל החשבון והן על האפוטרופוס, אלא גם תגרום להטרחה כפולה ושלא לצורך של שתי ערכאות שיפוטיות.

מששיקולי האפוטרופוס הכללי והבנק בבקשה שבפני מכוונים בסופו של דבר לשמירה על כספיה של גב' ב' כבעלת חשבון אפוטרופסות, אינני מוצא כל טעם כי ההליך יתברר בשני שלבים ובשתי ערכאות שונות.

34. בהתאם לסעיף 68 א לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות:

"בית המשפט רשאי, בכל עת, לבקשת היועץ המשפטי לממשלה או בא-כוחו או לבקשת צד מעוניין ואף מיזמתו הוא, לנקוט אמצעים זמניים או קבועים הנראים לו לשמירת עניינו ... של אדם שמונה לו אפוטרופוס, אם על-ידי מינוי אפוטרופוס זמני או אפוטרופוס-לדין, ואם בדרך אחרת; וכן רשאי בית המשפט לעשות, ...או האדם שמונה לו אפוטרופוס פנה אליו בעצמו".

לשון סעיף 68 א לחוק מקנה לבית המשפט שיקול דעת רחב על מנת לנקוט באמצעים לשמירת עניינו של אדם שמונה לו אפוטרופוס, תוך שהמחוקק בחר שלא להגביל את בית המשפט ברשימה סגורה של "אמצעים", ואף לא מנע את הפעלתם כלפי צדדים שלישיים.

המחוקק, מתוך הבנה לחולשתו של האדם לו מונה אפוטרופוס ולצרכיו המשתנים, ביקש לצייד את בית המשפט למשפחה בשיקול דעת רחב.

אכן, וככל שמדובר בנקיטת אמצעים כלפי צד שלישי, כדוגמת הבנק במקרה דנן, יש כמובן לפעול בזהירות הראויה ולקבל עמדתו לבקשה. ולעניין זה אינני מקבל את עמדתו של המבקש כי הבנק הינו בבחינת צד ג' "פורמלי" וכי מדובר בבקשה כדוגמת עיקול המוטל על צד ג'.

בית המשפט יטה להפעיל סמכותו מכוח סעיף 68 א לחוק כלפי צד שלישי מקום בו מצא כי יש קשר בין אותו אמצעי מבוקש לבין חולשתו של האדם שבעטיה מונה לו אפוטרופוס וכי הפעולה המבוקשת נדרשת לשמירה על עניינו.

אין ספק כי במקרה שבפני קיים הקשר המוזכר לעיל בין האמצעי הנדרש (מתן כרטיס אשראי וביצוע פעולות אינטרנטיות) לבין חולשתה של גב' ב' שבעטיה נבצר ממנה לפעול בעצמה בחשבונה תוך שהיא מסתייעת לשם כך בבנה- אפוטרופסה.

כמו כן, מצאתי כי יש באמצעים המבוקשים לא רק לסייע לגב' ב' אלא אף לשמור על ענייניה בבחינת טיב הבקרה והפיקוח כפי שיובהר בהמשך החלטתי.

הנה איפוא סמכותו של בית המשפט לענייני משפחה לדון בבקשה שבפני מקורה אף בסעיף 68א לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות.

35. אף לגופה של בקשה, ולאחר שעיינתי באשר הוגש לתיק ושמעתי את טעוני הצדדים, מצאתי להעטר לה ולדחות טענות הבנק.

כאמור, הבקשה נבחנה על ידי מחלקת הפיקוח שבאפוטרופוס הכללי ונמצא כי יש לאשרה. התנגדותו הכללית והעקרונית של הבנק להנפקת כרטיס אשראי ולביצוע פעולות אינטרנטיות בחשבון אפוטרופוסות אינה עולה בקנה אחד עם התקופה בה אנו חיים עת מגפת הקורונה מצרה גם את תנועותיהם של האפוטרופוסים, וכאמור לא נבחנה באופן ספציפי ביחס למבקש שבפניי.

כמו כן, עמדת הבנק אינה מתיישבת עם התהליך המואץ של בנקים לסגור את סניפיהם הפיזיים לטובת בנקאות מקוונת – אינטרנטית.

דומני כי על כל הבנקים להתאים עצמם למתן שירותים מקוונים גם לבעלי חשבונות אפוטרופוסות, וזאת כמובן בכפוף לבדיקה פרטנית ובמקרים המתאימים, תוך הבנה כי הדבר בסופו של יום יסייע לא רק לאפוטרופוסים אלא גם לבעלי החשבונות.

המבקש היטיב לתאר את הקושי בטיפול באימו. הקושי המנטלי והפיזי הכרוך בטיפול בתורה דימנטי הינו ברור ובבחינת "ידיעה שיפוטית" של בית המשפט למשפחה. משהבנק לא מצא כל פסול בהתנהלותו של המבקש עד כה, ומשמחלקת הפיקוח שבמשרד האפוטרופוס הכללי בחנה הבקשה ומצאה אותה ראויה, לא מצאתי כל סיבה שלא להיעתר לבקשה ובאופן זה להקל על המבקש בניהול חשבון האם.

36. שלילה גורפת של מתן שירותים בנקאיים מאוכלוסייה רחבה, ובכלל זה הגב' ב', רק בשל "חובת הנאמנות והזהירות המוגברת והצורך בפיקוח ובקרה", אינה סבירה ולמצער מפלה, שכן יש להניח כי בידי הבנק האמצעים הכספיים והיכולת הטכנולוגית ליתן השירותים המבוקשים תוך ביצוע התאמות לחשבון אפוטרופסות.

37. תשובת הבנק כי "לשאלת בית המשפט הבנק עומל על תוכנה כזו שתאפשר את ביצוע הפעולות עם הבקורות ולשאלת בית המשפט אני לא יודעת כמה זמן זה ייקח" מלמדת כי

אין מניעה עקרונית כי הבנק יתאים עצמו למתן שירותים מודרניים בחשבונות אפוטרופסות ואשר נמצאו מתאימים לכך.

כך לדוגמה וביחס לכרטיס אשראי, ניתן להגביל את מסגרת כרטיס האשראי באופן שלא תעלה על גובה "סל המחייה", מתציתו או כל סכום אחר.

כך לדוגמה וביחס לפעולות אינטרנטיות, ובנוסף להגבלת סכום הפעולה, ניתן ליצור מנגנון מחשובי לביצוע פעולות "מושגות ומותנות" בקבלת אישור נציג הבנק שיינתן כעבור 48 שעות לאחר בדיקה.

את אותן משיכות כספים ופעולות שמתיר כיום הבנק למבקש, בין באמצעות כרטיס בנקט שנמסר לו ובין באמצעות התכתבות במייל, ניתן להמיר בנקל לפעולות תואמות התקופה ובכלל זה הנפקת כרטיס אשראי ופעולות אינטרנטיות מבוקרות.

סבורני כי אנשי המחשוב של הבנק ימצאו פתרונות לאותה חובת זהירות מוגברת ומנגנון פיקוח נדרש ובאופן שיתאפשר למבקש לפעול למען אמו בצורה מקוונת ומודרנית התואמת את המאה ה-21.

38. אכן צודק הבנק בעמדתו כי מתן אשראי הנו נתון לשיקול דעתו מכוח דיני הבנקאות, אולם במקרה דנן לא נטען כי קיימת מניעה למתן האשראי לגבי ב' למעט סוגיית האפוטרופסות אותה ניתן לפתור כאמור באמצעים מחשוביים וטכנולוגיים.

39. יתרה מכך, סבורני כי דווקא לניהול חשבון אפוטרופסות באמצעות כרטיסי אשראי והוראות אינטרנטיות, להבדיל ממשיכת מזומנים מבנקט או מסניף הבנק, יש יתרון משמעותי בפיקוח על מלאכתו של האפוטרופוס.

ברי כי מניעת מתן השירות הבנקאי המבוקש, והאלטרנטיבות שהוצעו על ידי הבנק למבקש, מגבירים את השימוש במזומנים על ידי האפוטרופוסים, והדבר בוודאי שאינו תורם לאותה בקרה המצופה מהבנק ומהאפוטרופוס הכללי.

40. לאור האמור לעיל ומשמצאתי כי הפעולות המבוקשות עולות בקנה אחד עם טובתה של גב' ב', הנני מחייב את הבנק להנפיק כרטיס אשראי לחשבונה בו יוכל המבקש לעשות שימוש. כמו כן הנני מחייב את הבנק לאפשר למבקש לבצע פעולות אינטרנטיות בחשבון האם.

ברי כי השימוש בכרטיס האשראי והפעולות האינטרנטיות בחשבון ייעשו אך ורק עבור גב' ב' ולצרכיה בלבד.

מאחר והחלטתי מחייבת היערכות מתאימה של הבנק, ובכלל זה קביעת מסגרת האשראי, קביעת סכום הפעולה האינטרנטית, הערכות טכנולגית – מחשובית ומנגנון בקרה, ניתנת לבנק אורכה עד ליום 01.05.21 להודיע כיצד בכוונתו ליישם החלטתי זו.

41. המזכירות תמציא החלטתי זו לצדדים.

נקבע לתזכורת פנימית ליום 05.05.21.

הנני מתיר פרסום החלטתי זו ללא שמות הצדדים וללא פרטים מזהים.

ניתנה היום, כ' אדר תשפ"א, 04 מרץ 2021, בהעדר הצדדים.

אלון גביון 54678313
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן